

אֱלֹהֵי תוֹרָה

דבר נא

לימוד הלכה ויהדות

פרשת בהר – בחוקותי

החמד העצום שטמון בשנת השמיטה

הלכות "קדיש"

חלק א'

דוד בכר

בית המדרש – דבר נא

השיעור מתקיים אי"ה בכל יום רביעי

בשעה 20:30

בבית כנסת "יד רמה" רחוב גרטרוד עליון 20 ראש העין

–כיבוד קל במקום–

תפילת ערבית לאחר השיעור

טלפון לבירורים 054-8474753

דואר אלקטרוני: daber.na26@gmail.com

רוצים להתעדכן בתכנים נוספים?

היכנסו לערוץ דבר – נא

<https://www.youtube.com/@דבר-נא>

עלון זה מוקדש
להצלחת הבחור
שמעון חי בן יולנדה מלכה הי"ו

קו לשמיעת השיעורים

03-313-05-88

מעוניין לקחת חסות? להקדיש את העלון לעילוי נשמת יקירך?
אתה יכול לשלוח לנו מייל. או בפלאפון שמספרו 055-6737772

או – 054-8474753

פרשת בהר – בחוקותי

מתנה גדולה מאת הבורא יתברך – "שנת השמיטה"

ההלכות והדינים של כל המצוות. אינו חוזר ומפרט את מצות השמיטה לפי שכבר פירט כאן כפי מה שניתנו לו בסיני בכל כלליהן ופרטיהן. ומכאן אתה למד לכל המצוות שמשם חוזר ומפרט אותן על דקדוקיהן, שהכל ניתן לו מסיני ולא חלילה בדה דבר אחד מליבו.

'שמיטה' הוכחה לתורה מן השמים

ברם עדיין לא מובן מדוע נלקחה דוקא מצות שמיטה כסמל ודוגמא לשאר מצוות?!! הרי יכול היה לעשות כן גם בשאר מצוות?

החתם סופר מיישב: כי דוקא מצות שמיטה יש בה את ההוכחה לכך שניתנה למשה רבינו משמים ולא חלילה בדה מליבו. שהרי התורה אומרת "וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים". איזה אדם קרוץ מחומר ומוגבל יכול להתחייב

מה ענין שמיטה אצל הר סיני?

הפרשה פותחת במילים: "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה".

רש"י מביא את דברי המדרש: 'מה ענין שמיטה אצל הר סיני? והלא כל המצוות נאמרו מסיני? אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

כללותיה: "ושבתה הארץ שבת לה" – כולל כל המלאכות לאיסור עבודת הקרקע. פרטותיה: "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. את ספיה קצירך לא תקצור, ואת ענבי נזירך לא תבעור" – פירט לך הכתוב זריעה וזמירה קצירה ובעירה, וכן שאר סוגי עבודות.

ומבאר רש"י כוונת המדרש: כי אפילו שבחומש דברים משה חוזר ומפרט את

בהר – בחוקותי

דוקא בגלל השביתה והשקט באה לו ברכה משמים. וכמאמרו הידוע של הרמב"ן: 'הגזירה אמת, והחריצות שקר'.

תכלית מתנת ארץ ישראל, שמירת תורה ומצוות

האור החיים הקדוש מיישב: כי מצות שמיטה בדוקא כיון שמצוה זו נתחייבו בה ישראל רק בארץ ישראל, אין מצות שמיטה בחו"ל. וכאן התורה אומרת בתחילת דבריה "כי תבוא אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה" כלומר כאן התורה גם מתארת את ארץ ישראל כמתנה שניתנה מן האלוקים – "אני נותן לכם". ולכן הסמיכה להר סיני כדי להורות כי כל מתנת ארץ ישראל היא בעבור שמירת תורה ומצוות שניתנו לעם ישראל בסיני. ובפרשה קודמת הרחבנו בעניין זה יותר.

'שמיטה' – שיוור ששייר הקב"ה לעצמו ממתנת ארץ ישראל

ברם ממשיך האור החיים הקדוש ושואל: מדוע היתה התורה צריכה לומר באותה נשימה את עניין מתנת ארץ ישראל לעם ישראל את המילים "ושבתה הארץ שבת לה" הרי זה בדיוק מה שהולך ומפרט בהמשך הפסוקים "שש שנים תזרע שדך... וכו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה..."?

ולקחת על עצמו כזו הבטחה? הבבא הכי גדול לא מסוגל להתחייב לכזה דבר! התחייבות כזו? לעם שלם? לדורות עולם? אין זה כי אם מן האלוקים ברוך הוא. וכיון שבמצוה זו גם טמונה ההוכחה שמשא רבינו ע"ה מוסר את הכל כפי שניתן לו מן האלוקים, היא היא המלמדת על שאר המצוות כולן.. כשם שמצוה זו ניתנה מסיני על כל כלליה ופרטיה ודקדוקיה, כן שאר המצוות כולן.

שנת השמיטה נותנת ברכה ושפע לכל שש השנים

האמרי שפר¹ מבאר: כי שמיטה נקראת גם "שבת" כמו שמובא מספר פעמים בתורה. וכשם ששבת קודש משפיעה ברכה על כל ימות השבוע, כן השנה השביעית משפיעה ברכה ושפע על כל שש שנים. המכנה המשותף שביניהם הוא שבשניהם הברכה והשפע בא מבלי שאדם יעשה שום מלאכה, מבלי שיתאמץ ויעבוד קשה, עצם היום הוא מבורך ומשפיע על כל השבוע שאחריו. כך גם סיני לעומת שאר ההרים.. שכידוע כל ההרים עשו השתדלות גדולה בשביל שהתורה תינתן עליהם, אבל רק הר סיני ישב ושתק. ובזכות ענוותנותו וצניעותו זכה שתנתן עליו התורה הקדושה. לכך הסמיך עניין שמיטה להר סיני להורות על הברכה שבאה לאדם לפעמים דוקא בגלל שאינו פועל יותר ממה שצריך,

¹ מובא בעלינו לשבח להגר"י זילברשטיין שליט"א

ומסביר: כי כאן הקב"ה בא להורות כי מתנה נפלאה זו של "ארץ ישראל" איננה מתנה גמורה ומוחלטת, אלא הקב"ה משייר לעצמו משהו. השנה השביעית היא שייכת לה' יתברך. לכן באותה נשימה בה מדבר על המתנה של ארץ ישראל גם מסייג הדברים בכך שמשייר לעצמו זמן של שביתה מן הקרקע שבזמן זה היא שייכת רק להשי"ת.

החסד העצום שיש לעם ישראל

בשנת השמיטה

וכאן יש לשאול..

וכי הקב"ה צרה עינו חלילה במתנות שנותן לבניו? וכי אינו יכול ליתן להם מתנה גמורה ומוחלטת?

ולכן נצטט מדבריו הקדושים של האור החיים בעצמו וכך כותב: "והצצתי וראיתי כי אלוקים חשבה לטובה בסדר מעשה זה. כי אם היה ניתן הארץ על תנאי [ללא שיור במתנה] אז בהיבטל התנאי תבטל המתנה. ובמה שעשה השיור כשישלחו יד בשיעור לא מפני זה תבטל המתנה, אלא עליהם לפרוע כל העולה בשיעור. והעד נאמן שאמר הכתוב "אז תרצה הארץ את שבתותיה.. כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשיבתכם עליה" (כו לד-לה). ומעתה אין ביטול למתנת הארץ עד עולם" עכ"ל.

כלומר שאותו השיור נועד כדי לברוח אליו בשעת קושי ופורקן מצד עם ישראל, אם לא ישמרו את שביתת הקרקע, במקום לבטל את התנאי ובכל ליטול את אותה מתנה שנקראת "אדמת ארץ ישראל" לצמיתות עולם, שייר הקב"ה משהו לעצמו, שגם אם לא ישבתו לא תילקח אותה מתנה אלא רק יצטבר להם חוב השיור שחייבים לשייר לקב"ה. וכפי הידוע כי שבעים שנה שגלו לבבל הם כנגד כל אותן שנות השמיטה שלא שמרו ולא שבתו בהן בהיותן על אדמת ארץ ישראל.

שנת שמיטה ויובל כתשלום חוב

עבור עבודת הקרקע בשבתות

השנים

בספר מטה משה² מסביר יותר מזה: כי למעשה כל מצות השמיטה בכל שבע שנים הוא בא כחשבון על אי שביתה במשך כל אותן שש שנים. שהרי עם ישראל נצטווה על מצות השבת בכל שבעה ימים. אבל בזמן זה האדמה אינה שובתת אלא ממשיכה להצמיח תבואה ופירות. ובחשבון פשוט יוצא שאם בשנה אחת יש 52 שבתות, אזי בשש שנים יש 312 ימים (312=6X52). אם כן בשנה השביעית משלמים לקרקע על כל אותן ימים שלא שבתה בהם. אבל צריך גם להוסיף את השבתות של השנה השביעית שנלקחו רק כתשלום לשש

² סימן תעג

השנים הקודמות, לכן יש להוסיף עוד 52 ימים על אותם 312 ימים, וביחד יוצא 364 ימים ($364=52+312$). זהו מספר ימים של שנה שלימה במניין ימות החמה, ששנה זו היא שנת שבתון לארץ.

אבל אחרי כל זה נותר חסרון מסויים, כי אולם בשנה השביעית שובתים ממלאכת הקרקע אבל למעשה בכל אותה שנה הקרקע ממשיכה להוציא מעצמה ספיחין הגדלים מאליהם ונמצא שיום השבת עדיין לא קיבל חלקו לגמרי. בעבור זה צייתה לנו התורה לקיים את מצות היוכל שבאה אחר שבע שמיטות. כי בחשבון של כל השבתות של שבע שמיטות יוצא שוב 364 ימים, ושנת היוכל באה בסמוך ממש לשנת השמיטה השביעית, שלאחר שנת שמיטה ממושכת אפילו 'ספיחין' כבר אין בקרקע, וביוכל הקרקע שובתה שבייתה גמורה ומוחלטת מכל וכל.

שנת השמיטה כתשלום חוב עבור ביטול תורה שבשש השנים

החיד"א בחומת אנך (אות א) מבאר: כי שנת השמיטה היא גם כתשלום על ביטול

תורה שנעשה במשך כל אותן שבע שנים. שהרי הגמרא במסכת ברכות דף לה ע"ב אומרת שרבא אמר לתלמידיו של יבואו לפניו בימי ניסן ותשרי כיון שזהו זמן של עבודת הקרקע, ולא רצה שיהיו טרודים לפרנסתם במשך כל השנה, על כן ביקש שיעסקו בפרנסתם בחודשים אלו וכך יהיו פנויים ללימוד התורה במשך כל השנה.

בחשבון של שש שנים נמצא כי ביטול מלימודם 12 חודשים. לכן בשנת השמיטה משלימים את אותם ימים ושובתים לגמרי ממלאכת הקרקע כדי שיהיו פנויים לעסק התורה כתשלום על התורה שלא עוסקים בה באותם ימים. ורומז הדברים במילים "שבת לה" שהם ראשי תיבות: בגלל שמיטה למוד תורת ה' שהשמיטה נועדה ללימוד התורה להשלים את מה שהחסירו.

כולל אברכים 'חצי יום' (בוקר) בעיר ראש העין

'פלגה נאה' לפתאינים

הסעה הלוח חזור

לפרטים: 0548474753

הלכות "קדיש"

אין לראות בדברים המובאים כאן כפסיקת הלכה למעשה, כי אם מראה מקום, ולעורר לב המעיין!!

חלק א'

בעניין אמירת 'קדיש', מקורו, טעמו, ושאר עניינים:

כך אין בליבנו אלא אחד [הקב"ה]. באותה שעה פתח יעקב ואמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". והנה בתרגום ירושלמי על התורה⁴ מביא הסיפור בלשון ארמית ומתרגם מילים הללו של בשכמל"ו ל: "יהא שמיה רבא מברך לעלמי עלמין". שבהתבוננות מועטת ניתן לראות כי למעשה אלו אותם מילים של בשכמל"ו. שבה זה למדו עם ישראל לאומרו מיעקב אבינו ע"ה.

דוד המלך ע"ה ודניאל משבחים בלשון זו

וכן דוד המלך ע"ה אמר שבה זה כפי שאנו מזכירים כל יום בתפילת שחרית "ויברך דוד... ברוך אתה ה' אלוקי ישראל אבינו מעולם ועד עולם". ואף דניאל אמר "להוי שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא"⁵.

בתלמוד בבלי לא מוזכרת המילה "קדיש", אלא היא מוזכרת במילים "יהא שמיה הגדול מבורך"³. וכפי הנראה זהו עיקר הקדיש.

יעקב אבינו הראשון שאמר 'קדיש' בעולם

אולם מקורן של מילים אלו הוא קדום ביותר, ונראה כי כבר יעקב אבינו ע"ה אמרן. כמו שמספרת הגמרא במסכת פסחים דף נו ע"א שכאשר יעקב חש כי ימיו ספורים, אסף את כל בניו וביקש לגלות להן את הקץ, אך אז נסתלקה ממנו השכינה. יעקב שחשש נורא שמא סילוק השכינה נגרם בגלל שאחד מבניו אינו מאמין ביחוד ה' ואינו ראוי לגילוי הקץ, לכן שאל: שמא יש במיטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל? ואבי יצחק שיצא ממנו עשיו? אמרו לו בניו "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" – כשם שאין בלבך אלא אחד [הקב"ה]

³ עיין ברכות דף ג. ודף כא ע"ב. שבת דף קיט ע"ב. סוכה לט ע"א. סוטה מט ע"א. יש מי שרצה לומר שמה שאמרה הגמרא במס' ברכות דף לג ע"א שאנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפילות קדושות והבדלות, שקדושות

⁴ הכוונה גם לאמירת 'קדיש'. אך מרש"י ושאר המפרשים לא משמע כן. וע"ע אורחות חיים ח"א דין קדיש ופירושו אות א ודו"ק.
⁵ בראשית מט, א.
⁶ דניאל ב, כ.

מהמעשה המובא במסכת ברכות דף ג ע"א שפעם אחת שמע ר' יוסי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת "אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות" ואלהו הנביא אמר לר' יוסי על כך שלא פעם א' בלבד אומרת כך אלא ג' פעמים ביום. אבל בשעה שישראל נכנסים לבתי כנסיות ובתי מדרשות ועונים "יהא שמה הגדול מבורך" הקב"ה מנענע ראשו ואומר: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם". מכאן מוכח שאמירת הקדיש נתקנה כתיקון על גרימת מעשה החורבן בעוונותינו.

והרא"ש במס' ברכות שם בד"ה 'מיד' כותב: שלכך תיקנו לומר "ונחמתא" בקדיש, שהוא תנחומים על צער החורבן כנ"ל.

כיצא בזה משמע מהגמרא במסכת סוטה דף מט ע"א שאומר רבא שמיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין קללתו מורבה משל חבירו. ושואלת הגמרא: אם כן העולם על מה הוא מתקיים? ומתרצת: על קדושא דסידרא [הנאמר ב"ובא לציון"] ועל אמירת יהא שמה רבה מברך שאומרים אחר דברי אגדה שדורש החכם.

נוסח הקדיש בלשון 'ארמית'

נוסח אמירת הקדיש נתקן לאומרו בארמית. הסיבה העיקרית היא כדי שלא יבינו המלאכים מה שנאמר בו, שהמלאכים אינם מבינים אלא לשון הקודש.

המילה 'קדיש' מוזכרת בספרות שאחרי התלמוד

אולם לשון זו של 'קדיש' מובאת במסכת סופרים⁶ שכידוע כתבו הסבוראים או הגאונים⁷. ובזמן הסבוראים תיקנו אמירת 'קדיש' בעוד כמה וכמה מקומות בקטעי התפילה שאינם מוזכרים בתלמוד⁸.

המילה 'קדיש' נלקחת מהבקשה שמתחילים בה "יתגדל ויתקדש שמה רבה". והוא על שם הפסוק בנביא יחזקאל "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גויים רבים, וידעו כי אני ה'" (לח, כג).

אימתי? ומי תיקן אמירת 'קדיש'? ומהי סיבת התקנה?

נחלקו הפוסקים אימתי ומי תיקן את אמירת הקדיש:

לדעת פירוש סידור התפילה להרוקח⁹ אמירת הקדיש נתקנה ע"י אנשי כנסת הגדולה בעקבות חורבן בית המקדש הראשון.

מאידך האורחות חיים¹⁰ כותב שתפילת הקדיש לא נתקנה ע"י אנשי כנסת הגדולה כמו שאר קטעי התפילה, אלא נתקנה ע"י התנאים בעקבות חורבן בית המקדש השני.

ובערוך השולחן בסימן נה סעיף א' נקט כדיעה ראשונה. וכותב כי אמירת הקדיש הוא שבח גדול ונורא שתקנו אנשי כנסת הגדולה אחרי חורבן בית ראשון, והוא תפילה על חילול שמו יתברך מחורבן בית המקדש וחורבן ארץ הקודש, ופיזור ישראל בארבע כנפות הארץ, ואנו מתפללים שיתגדל ויתקדש שמו בעולם. ומוכיח כן

⁶ פרק י"ט

⁷ עיין הלכות קטנות להרא"ש הל' ס"ת סוף סימן יג.

⁸ עיין רא"ש מגילה פ"ג סימן ה.

⁹ סימן קב – תפילת מנחה של שבת עמ' תקפב.

¹⁰ שם

בספר הקדיש¹⁶ כתב שאפשר שזו גם היתה כוונתם של הפוסקים במה שאמרו "כדי שלא יבינו המלאכים", שכוונתם האמיתית הייתה לאויבים או למלכות השלטת ואמרו 'המלאכים' במקום "המלכים" מפני פחד המלכות¹⁷.

בזהר¹⁸ **כותב:** שארמית היא לשון הסיטרא אחרא. ואנו אומרים את הקדיש שיש בו "יהא שמיה רבא מברך" בלשון ארמי בדוקא כדי לשבר כח הס"א, ואז הקב"ה זוכר את בניו שהם בגלות וזוכר את שמו המחולל בגויים.

כוחו הגדול של "אמן יהא שמיה רבא מברך"

באמירת "יהא שמיה רבא" בכוונה יש כח לשבר ולקרוע גזר דין. כמו שמובא במסכת שבת דף קיט ע"ב שכל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו אפילו של שבעים שנה.

ובסידור רב עמרם גאון¹⁹ מסופר ששר הפנים סנגיר הראה לרבי ישמעאל שישנם חדרי חדרי שיש בהם אוצרות של איגרות שכתוב בהם צרות משונות לעם ישראל, ובכל יום ויום מתחדשים עליהם גזירות קשות מאלו. אך מכיון שישראל נכנסים לבתי כנסיות ובתי מדרשות ועונים "יהא שמיה רבא מברך" אין מניחין לצרות אלו לצאת מחדרי חדרי.

הטעמים שאין אנו רוצים שהמלאכים יבינו את מה שאנו אומרים בקדיש, נחלקו בזה הראשונים:

המחזור ויטרי בסימן פז כותב שבעת אמירת הקדיש נגרם כביכול צער לקב"ה שנזכר במעשה החורבן וגלות ישראל כמובא בעובדא דר' יוסי במסכת ברכות. ולכן אם המלאכים היו מבינים את הנאמר בו תיכף היו מבבלים את האומרים ודוחים אותו מלעלות למעלה.

באורחות חיים¹¹ **הסביר:** כיון שבאמירת הקדיש אנחנו מבקשים למהר את הקץ, ואמרו חז"ל שלעתיד לבוא יהיו הצדיקים גדולים מן המלאכים, לכן ודאי יקטרגו כדי שלא להחיש את הגאולה.

בתוספות מסכת ברכות¹² כותבים ב' הסברים. **א:** כדי שלא יתקנאו המלאכים בעם ישראל שאומר שבח נאה כזה לקב"ה¹³. **ב:** שהקדיש נתקן בזמן שהיו עמי ארצות שלא היו מבינים לשון הקודש, ובשביל שיבינו כולם תיקנו לאומרו בלשון ארמית שזו השפה המדוברת באותם זמנים¹⁴. **בשיבולי הלקט**¹⁵ **כתב:** שבתחילה אמרו קדיש בלשון הקודש. אך בימי השמד גזרו על היהודים שלא לומר "שמו הגדול מבורך" ולכן הנהיגו לאומרו בלשון ארמי כדי שלא יבינו האויבים. ומכיון שכבר שינו השפה, נשאר בלשון ארמי גם אחר שבטלו הגזירות.

¹¹ שם

¹² שם ד"ה ועונין

¹³ אבל דוחים ביאור זה, שהרי יש כמה תפילות נאות שהם בלשון הקודש, ולא חששו.

¹⁴ בשו"ת הרשב"א ח"ה סימן נד העיר שלפי טע זה כיום שחזרו לדבר בלשון הקודש רשאי לומר קדיש גם בלשון הקודש.

¹⁵ עניין תפילה סימן ח

¹⁶ לר' אהרון כהן פ"ב עמ' 24. הו"ד בספר קדיש ישראל עמ' 20.

¹⁷ שבאמת קצת קשה כיצד יתכן שהמלאכים יבינו כל השפות מלבד שפת הארמית בדוקא.

¹⁸ פרשת תרומה דף קכט ע"ב

¹⁹ סדר קריאת שמע וברכותיה

מעשה נורא בגודל מעלת אמירת 'קדיש'²⁰

באושר אין קץ, ובעניין שתי בנותיה שמה מבטחה בהשי"ת.

בצאתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מידותיו, ובירכה לשלום. הופתה האישה מאוד מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר, והתפתעתה גדלה שבעתיים בעת שהזקן התקרב אליה ונכנס איתה בשיחה לבבית תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותיה.

נאנחה האישה ושטחה בפניו את מר גורלה ושאלה לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותיה הבוגרות. "מהו הסכום המשווער הדרוש לך להוצאות נישואיהן של בנותייך?" שאל הזקן. "לשם מה חשוב לכבודו לדעת? למאי נפקא מינה?" השיבה האישה בתמהון ונקבה בסכום המשווער.

שלף הזקן גליון נייר ורשם לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, ביקש שהחתימה תהיה בנוכחות שתי עדים שיראו במו עיניהם כשהוא חותם אישית על המחאה ויאשרו זאת בחתימת ידם, היות ומדובר בסכום רציני מאוד.

עלתה האישה לאולם הישיבה ובקשה משני בחורים להילוות אליה. משראה אותם הזקן, הציע להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום, וליתר בטחון ביקש גם פיסת נייר ורשם עליה את חתימתו למזכרת ולדוגמא. והורה לאשה שתלך לפדות את המחאה כבר למחרת בבוקר.

הגאון זקן המקובלים ר' אהרון סלוסקי שמע סיפור מופלא שסיפר הרב זוננפלד זצ"ל בעצמו:

אשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס היתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מידי פעם בפעם תרומה הגונה לישיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי "לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד קדיש אחריהן". והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה, ומכיון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה פגעה פטירתו בעסק, שנצטמק והלך לו עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי של האשה הלך והחמיר, וברבות הימים נפל עליה עול נוסף, כאשר הגיעו שתי בנותיה לפרקן, וכסף מנלן? נשאה האישה את סבלה בדומיה, קיבלה עליה את הדין באומץ והשלימה עם גורלה. אולם על דבר אחד לא יכלה לוותר וליבה היה מר עליה ביותר והכאיב לה מאוד, וזהו, עניין שמירת הקדיש שעלול להתבטל, אחר שהפסיקה את ההקצבה למטרה זו.

במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי נשמות הגלמודות, עד שירחיב ה' את גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם.

נתרגשו מאוד ראשי הישיבה מתום לבה וצדקת נפשה של אלמנה זו, והבטיחוה למלאות את מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כמו עד כה. הבטחה זו מלאה את נפשה

²⁰ מועתק מתוך הספר "האיש על החומה" – תולדות הרב זוננפלד. מובא גם בספר קדיש ישראל עמ' 36

אחרי שעזבה האשה אל הבנק, לחן הפקיד את ההמחאה ותקע בה מבט תוהה, מתסכל פעם ופעמיים וכולו נבוך ומשתאה. ביקש מהאישה להמתין, ונכנס עם ההמחאה למנהל הבנק, וכאן התרחש משהו דרמטי ביותר...

כשראה המנהל את ההמחאה, צנח מכסאו והתעלף...

בבנק קמה מהומה, הכניסו מיד את האישה לחדר צדדי לשמור עליה תוך חשד שיש כאן עניין של מעשה מרמה. אחריששבה רוחו של מנהל הבנק, ביקש לראות את האישה שהגישה את ההמחאה לפרעון. בהיכנסה לחדרו תיכף שאלה, אימתי? וכיצד קיבלה את ההמחאה? "רק אתמול קיבלתיו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורים היכולים לשמש כעדים, שראו איך שכותב ההוראה חתם על ההמחאה" ענתה האשה כמתנצלת.

האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה? שאל המנהל.

"בודאי אזהה אותו, ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יזהו יוכלו לזהות אותו". ענתה.

הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה בלא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה. ציוה המנהל לפרוע ההמחאה ושחרר את האשה.

סיים מורינו [הרב זוננפלד]: מי היו שני הבחורים? אני הקטן, וחברי ר' יהודה גרינוואלד...

האיש נהיה לבעל תשובה, אשתו נתגיירה כדין, וזכו להקים בית נאמן בישראל.

כולל אברכים 'חצי יום' (בוקר) בעיר ראש העין

'פלגה נאה' לפתאימים

הסעה הלון חזור

לפרטים: 0548474753

